

Καθηγητής Δρ Dušan Mojić (Ντούσαν Μόγιτς)

Πανεπιστήμιο Βελιγραδίου

Φιλοσοφική Σχολή

Τμήμα Κοινωνιολογίας

E-mail: dmojic@f.bg.ac.rs; dusan.mojic@ekof.bg.ac.rs

Τηλ: + 381 64 261 86 98

Οδηγίες για τις εθνικές αναφορές

MOBILEurope: Συλλογικές διαπραγματεύσεις για τους αποσπασμένους εργαζομένους στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια της πανδημίας του Covid-19 – περιπτώσεις εργαζομένων σε παραμεθόριες περιοχές, εποχιακών εργαζομένων και μεταναστών εργατών

Co-funded by the
European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only, and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Βελιγράδι, Μάρτιος 2023

Εισαγωγή

Το ερευνητικό τμήμα του προγράμματος aspekt projekta *MOBILEurope*: *Συλλογικές διαπραγματεύσεις για τους αποσπασμένους εργαζομένους στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια της πανδημίας του Covid-19 – περιπτώσεις εργαζομένων σε παραμεθόριες περιοχές, εποχιακών εργαζομένων και μεταναστών εργατών* αποτελεί από τρία διαφορετικά, αλλά ισχυρά μεταξύ τους συνδεδεμένα υποτμήματα – τη βιβλιογραφική ανάλυση, την ποσοτική συλλογή και ανάλυση των δεδομένων και την ποιοτική συλλογή και ανάλυση των δεδομένων.

Οδηγίες για τη βιβλιογραφική ανάλυση

Η βιβλιογραφική ανάλυση αποτελεί σημαντικό στάδιο του προγράμματος. Κύριος σκοπός του σταδίου αυτού είναι να εξασφαλισθούν ένα εννοιολογικό, αλλά και ένα πλαίσιο συμφραζομένων, πλαίσιο για μια εμπειρική, συλλογική διαπραγμάτευση για τους αποσπασμένους εργάτες στην Ευρώπη, κατά τη διάρκεια της πανδημίας του Covid-19. Η βιβλιογραφική ανάλυση θα πρέπει να έχει τουλάχιστον πέντε σελίδες (συμπεριλαμβανομένης και της σχετικής βιβλιογραφίας).

Τρεις κατηγορίες αποσπασμένων εργαζομένων αποτέλεσαν κύριο σημείο εστίασης της ανάλυσης – οι εργάτες σε παραμεθόριες περιοχές, οι εποχιακοί εργαζόμενοι και οι μετανάστες εργάτες. Οι εν λόγω κατηγορίες εργαζομένων ορίζονται ως ακολουθεί:

1. **Ο εργάτης σε παραμεθόριες περιοχές** αποτελεί εργαζόμενο πρόσωπο σε κράτος του οποίου δεν είναι πολίτης και το οποίο, κατά κανόνα, είτε καθημερινά, είτε τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα επιστρέφει στον τόπο κατοικίας του στη μητρική του χώρα (άντληση πληροφορίας από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2004).

2. **Ο εποχιακός εργάτης** αποτελεί πρόσωπο το οποίο εργάζεται σε κράτος του οποίου δεν είναι πολίτης και του οποίου οι επαγγελματικές δραστηριότητες εξαρτώνται από τις εποχές του χρόνου. Το εν λόγω πρόσωπο επιστρέφει στον τόπο κατοικίας του στη μητρική του χώρα κατά την περίοδο «εκτός σαιζόν» perioda „van sezone“ (άντληση πληροφορίας από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014: 381) .

Co-funded by the
European Union

3. **Ο μετανάστης εργάτης** αποτελεί εργαζόμενο πρόσωπο σε κράτος του οποίου δεν είναι πολίτης, το οποίο κατά το μεγαλύτερο τμήμα του έτους διαμένει στην χώρα εργασίας του/στη χώρα που τον φιλοξενεί (άντληση πληροφορίας από τη Γενική Συνέλευση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, 1990: 262).

Άλλες βασικές έννοιες για το συγκεκριμένο πρόγραμμα είναι ο **κοινωνικός διάλογος** και οι **συλλογικές διαπραγματεύσεις**. Εάν και διακρίνονται σημαντικές διαφορές εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (και της Ευρώπης εν γένει) υπό αυτήν την έννοια, μπορούμε να κάνουμε λόγο για ευρωπαϊκό μοντέλο κοινωνικού dilόγου. «Ο ευρωπαϊκός κοινωνικός διάλογος αφορά τις συζητήσεις, τις διαβουλεύσεις, τις διαπραγματεύσεις και τις κοινές δράσεις στις οποίες συμμετέχουν οργανισμοί που εκπροσωπούν και τις δύο πλευρές της βιομηχανίας (και τους εργοδότες και τους εργαζομένους). Υπάρχουν δύο κύριες μορφές: 1) Ο τριμερής διάλογος, ο οποίος συμπεριλαμβάνει και τις δημόσιες αρχές, 2) Ο διμερής διάλογος, μεταξύ εργοδοτών στην Ευρώπη και συνδικαλιστικών οργάνων. Οι διάλογοι διεξάγονται σε επίπεδο διαφόρων βιομηχανιών και εντός διοικητικών συμβουλίων για τον κοινωνικό διάλογο, από τον εκάστοτε τομέα» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Η βιβλιογραφική ανάλυση πρέπει να βασίζεται στις διαθέσιμες σχετικές δευτερεύουσες πηγές (βιβλιογραφία, νόμοι και λοιπές νομικές αποφάσεις σχετικά με τον Covid – 19 κλπ), σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο (με ειδική έμφαση στις οδηγίες ή σε άλλες νομικές διατάξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη συγκριτική ανάλυση του ευρωπαϊκού και του εκάστοτε εθνικού νομικού πλαισίου, σχετικά με τις συλλογικές διαπραγματεύσεις που αφορούν τη ρύθμιση του τρόπου απασχόλησης των αποσπασμένων εργατών, κάτι που είναι πολύ σημαντικό τόσο για τις χώρες – μέλη της ΕΕ οι οποίες συμμετέχουν στο πρόγραμμα (Ισπανία, Πορτογαλία, Πολωνία και Ελλάδα), όσο και για τις χώρες υποψήφιες προς ένταξη στην ΕΕ (Βόρεια Μακεδονία και Σερβία).

Η βιβλιογραφική ανάλυση σε κάθε χώρα θα επιφέρει ως αποτέλεσμα την πραγματοποίηση ειδικής μελέτης για το θεσμικό πλαίσιο και τις συλλογικές διαπραγματεύσεις (συμπεριλαμβανομένων και των καλών πρακτικών), σχετικά με τη θέση των αποσπασμένων εργατών κατά τη διάρκεια της κρίσης που προκάλεσε η πανδημία του Covid-19. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην ανάλυση της εφαρμογής του ευρωπαϊκού

Co-funded by the
European Union

πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. «Ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων θέτει 20 αρχές-κλειδί και δικαιώματα ζωτικής σημασίας για τη δίκαιη και ομαλή λειτουργία της αγοράς εργασίας και του συστήματος κοινωνικής προστασίας στον 21^ο αιώνα. Ο ευρωπαϊκός πυλώνας αποτελεί πλαίσιο αναφοράς για την κίνηση μεταρρυθμίσεων σε εθνικό επίπεδο. Χρησιμεύει και ως οδηγός για την ανανεωμένη διαδικασία προσφοράς βελτιωμένων συνθηκών εργασίας και διαβίωσης στην Ευρώπη. Οι 20 αρχές και δικαιώματα που περιλαμβάνει ο πυλώνας έχουν δομηθεί γύρω από τρεις κατηγορίες:

1. Ίσες ευκαιρίες και πρόσβαση στην αγορά εργασίας·
2. Δίκαιες συνθήκες εργασίας·
3. «Κοινωνική προστασία και ολοκλήρωση» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Όλες αυτές οι αρχές και τα δικαιώματα είναι εξαιρετικής σπουδαιότητας για τη θέση των αποσπασμένων εργατών στην Ευρώπη (ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της πανδημίας του Covid – 19). Οι αποσπασμένοι εργάτες αποτελούσαν ιδιαίτερα ευπαθή ομάδα τον καιρό υγειονομικών και κινδύνων ασφαλείας και τον καιρό ισχύος περιορισμών που αφορούσαν τη διέλευση συνόρων. Πολλοί από τους αποσπασμένους εργάτες εργάζονταν σε ζωτικής σημασίας ή κρίσιμους τομείς, όπως ο τομέας της φροντίδας, των κατασκευών και των υποδομών, των μεταφορών, της λογιστικής και της διανομής, ο τομέας τροφίμων και ποτών και ο αγροτικός τομέας. Έχοντας αυτό υπόψη, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε στις 30 Μαρτίου 2020 κατευθυντήριες γραμμές που αφορούν την εξασφάλιση ελεύθερης μετακίνησης για τους εργαζομένους και κατά τη διάρκεια της πανδημίας του Covid – 19. Οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές τονίζουν ιδιαίτερα την ανάγκη «να επιτραπεί και να καταστεί ευκολότερη η διέλευση των εργαζομένων σε παραμεθόριες περιοχές, κυρίως (αλλά όχι μόνο) εκείνων οι οποίοι εργάζονται στον τομέα της υγείας και των τροφίμων και ποτών και σε άλλους σημαντικούς τομείς παροχής υπηρεσιών (για παράδειγμα, στη φροντίδα παιδιών, φροντίδα ηλικιωμένων, στους απαραίτητους για την παροχή κοινοφελών υπηρεσιών εργαζομένους), ώστε να εξασφαλισθεί η συνεχής επαγγελματική δραστηριότητα» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020a).

Η Συνομοσπονδία Ευρωπαϊκών Συνδικάτων (ETUC) έχει υπογραμμίσει τη θετική πλευρά αυτού του εγγράφου – το γεγονός, δηλαδή, ότι η ίση αντιμετώπιση έχει ορισθεί ως γενική αρχή. Ωστόσο, «οι Κατευθυντήριες Γραμμές της Επιτροπής δεν επαρκούν για την

Co-funded by the
European Union

επίλυση ζωτικής σημασίας ζητημάτων που αφορούν τους εργάτες σε παραμεθόριες περιοχές και σχετικά με την υγεία και την ασφάλεια, τη φορολογία, την κοινωνική προστασία, τις αναρρωτικές άδειες, την πρόσβαση σε κατάλληλο κατάλυμα, σε υγειονομικούς χώρους και σε ιδρύματα υγειονομικής προστασίας, καθώς και σχετικά με το καθεστώς ενός αποσπασμένου εργαζομένου από τρίτη χώρα. Ομοίως, η Έκθεση της Επιτροπής η οποία περιλαμβάνει ερωτήσεις και απαντήσεις σχετικά με τους εργαζομένους σε παραμεθόριες περιοχές, τους αποσπασμένους και τους εποχιακούς εργάτες, της οποίας στόχος είναι να χρησιμεύσει ως συμπλήρωμα στις ως άνω κατευθυντήριες γραμμές, δεν ασχολείται αρκετά με τα προβλήματα γύρω από τη νομική αβεβαιότητα και τις αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας» (ETUC, 2020). Ένας από τους βασικότερους στόχους της βιβλιογραφικής ανάλυσης είναι να διαφωτίσει την ασυμφωνία μεταξύ των νομικών διατάξεων και της πραγματικής θέσης των αποσπασμένων εργαζομένων στην Ευρώπη, υπό τις έννοιες που προαναφέρθηκαν.

Οδηγίες για το ερωτηματολόγιο

Η ποσοτική συλλογή στοιχείων θα πραγματοποιηθεί υπό την έννοια της διεθνοτικής έρευνας. Στο ερωτηματολόγιο θα συμμετέχουν τουλάχιστον 30 αποσπασμένοι εργαζόμενοι ανά χώρα (συνολικά 180). Το ερωτηματολόγιο θα αποσταλεί ηλεκτρονικά. Οι ερωτηθέντες θα πρέπει να επιλεγούν κυρίως (αλλά όχι αποκλειστικά), από τους εξής τομείς: υγείας και θεσμικής προστασίας, τομέας κατασκευών και υποδομών, βιομηχανία πληροφορικής, τομέας παροχής υπηρεσιών, τομέας τροφίμων και ποτών και αγροτικός τομέας. Είναι θεμιτό να επιλεγούν 10 ερωτηθέντες από κάθε κατηγορία αποσπασμένου εργαζομένου – εργάτη σε παραμεθόρια περιοχή, εποχιακού εργάτη και μετανάστη εργάτη. Είναι θεμιτό οι εργαζόμενοι (αποσπασμένοι εργάτες), κατά τη διάρκεια της πανδημίας του Covid-19 να εργάζονταν στο ίδιο κράτος (οικοδέσποινα χώρα) όπως και τώρα.

Οδηγίες για τις συνεντεύξεις/ ομάδες εστίασης

Η συλλογή ποσοτικών στοιχείων θα πραγματοποιηθεί μέσω συνεντεύξεων ή ομάδων εστίασης με τους επικεφαλής (εκπροσώπους) και με μέλη συνδικάτων, καθώς και με εκπροσώπους εργοδοτών (διοικητικά στελέχη/διευθυντές ιδιωτικών και δημοσίων επιχειρήσεων και ιδρυμάτων). Υπάρχουν δύο υποδείγματα για τις συνεντεύξεις/ ομάδες εστίασης:

Co-funded by the
European Union

1. Το υπόδειγμα του επικεφαλής (εκπροσώπου) και των μελών συνδικάτων· ο ελάχιστος αριθμός ερωτηθέντων ανά χώρα για το εν λόγω υπόδειγμα ανέρχεται στους 15 (συνολικά 90). Οι συγκεκριμένοι ερωτηθέντες θα πρέπει να επιλεγούν τουλάχιστον από τρεις διαφορετικούς τομείς.

2. Το υπόδειγμα των εκπροσώπων εργοδοτών ((διοικητικά στελέχη/διευθυντές ιδιωτικών και δημοσίων επιχειρήσεων και ιδρυμάτων)· Ο αριθμός των ερωτηθέντων ανά χώρα για το συγκεκριμένο υπόδειγμα πρέπει να είναι τουλάχιστον 15 (συνολικά 90). onaj proizvođača je minimum 15 (ukupno 90). Οι συγκεκριμένοι ερωτηθέντες θα πρέπει να επιλεγούν τουλάχιστον από τρεις διαφορετικούς τομείς.

Ιδιαίτερη προσοχή κατά την ποσοτική συλλογή στοιχείων πρέπει να δοθεί στη διαδικασία των συλλογικών διαπραγματεύσεων για τους αποσπασμένους εργαζομένους στην Ευρώπη, με ειδική έμφαση στις έως τώρα, στις ισχύουσες, αλλά και στις μελλοντικές δράσεις όλων των σημαντικών για τον κοινωνικό διάλογο παραγόντων – των εκπροσώπων των εργαζομένων (συνδικάτων), των εκπροσώπων των εργοδοτών (επαγγελματικά σωματεία) και των εκπροσώπων των δημοσίων φορέων (θεσμοί, πρακτορεία και επιθεωρήσεις).

Τελικές εκθέσεις

Το τελικό αποτέλεσμα της ανάλυσης θα αποτελέσει το περιεχόμενο έξι εθνικών αναφορών και μιας τελικής συγκριτικής έκθεσης. Ερευνητές από κάθε εταιρικό οργανισμό θα συντάξουν τις εθνικές αναφορές βάσει των ευρημάτων και των συμπερασμάτων της βιβλιογραφικής ανάλυσης, του ερωτηματολογίου και των ενδελεχών συνεντεύξεων/των ομάδων εστίασης. Οι εν λόγω αναφορές οφείλουν να εκτείνονται τουλάχιστον σε 20 σελίδες.

Η τελική συγκριτική έκθεση θα συνταχθεί από τον κύριο ερευνητή, από το Πανεπιστήμιο του Βελιγραδίου. Η εν λόγω έκθεση θα συμπεριλαμβάνει τα κύρια ευρήματα και συμπεράσματα των εθνικών αναφορών, καθώς συγκριτική ανάλυση των ομοιοτήτων και των διαφορών όσον αφορά τη θέση των αποσπασμένων εργαζομένων κατά τη διάρκεια της κρίσης που προκάλεσε η πανδημία του Covid-19 σε έξι ευρωπαϊκές χώρες, οι οποίες και συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Η συγκριτική έκθεση θα εκτείνεται τουλάχιστον σε 30 σελίδες και θα μεταφραστεί στις γλώσσες των χωρών που συμμετέχουν.

Co-funded by the
European Union

Βιβλιογραφία

- ETUC. 2020. *ETUC comments on the European Commission 'Guidelines on Free Movement of Workers during the COVID-19 Outbreak'*. <https://www.etuc.org/en/document/etuc-comments-european-commission-guidelines-free-movement-workers-during-covid-19>
- European Commission. 2020. *A Strong Social Europe for Just Transitions*. 2020. https://www.ieea.com/images/uploads/resources/A-Strong-Social-Europe-for-a-Just-Transition_1.pdf
- European Commission. 2020a. *Guidelines concerning the exercise of the free movement of workers during COVID-19 outbreak (2020/C 102 I/03)*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020XC0330%2803%29>
- European Commission. 2023. *Social dialogue*. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=329>
- European Parliament; Council of the European Union. 2004. *Regulation No. 883/2004 of the European Parliament and of the Council of the European Union of 29 April 2004 on the Coordination of Social Security Systems*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02004R0883-20140101&from=DE>
- European Parliament; Council of the European Union. 2014. *Directive 2014/36/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on the Conditions of Entry and Stay of Third-country Nationals for the Purpose of Employment as Seasonal Workers*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=celex%3A32014L0036>
- UN General Assembly. 1990. *International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families*. A/RES/45/158. <https://www.refworld.org/docid/3ae6b3980.html>

Co-funded by the
European Union